

LUM 9. razred

NAVODILA ZA DELO NA DOMU

Ponovili bomo snov, ki ste jo obravnavali v začetku šolskega leta, najprej perspektivo z enim očiščem, nato z dvema ali več bežišči.

Pomagate si lahko z učbenikom LUM 9. razred <https://eucbeniki.sio.si/lum9/2372/index.html>. V kazalu poiščite Risanje v perspektivi – Perspektiva z enim očiščem.

1. PREBERITE SI TEORIJU

Risanje v perspektivi | Perspektiva z enim očiščem | Perspektiva z enim očiščem

1/120

ZAZNAVANJE PROSTORA

Opazovanje prostora in predmetov v njem je skupek zaznav, ki jih sprejemamo na podlagi izkušenj. Najpreprostejša zaznava je razlikovanje med figuro (likom) in ozadjem. Rubinova vaza (spodaj) je znan primer, pri katerem se preizkusimo v prepoznavanju enega in drugega. Kaj si zaznal prej, vazo ali ozadje? Si opazil v ozadju dva obraza?

Rubinova vaza

Primer je dvoumen in je ena izmed **optičnih prevar**, ki zmedejo naše zaznavanje, da si ne moremo pojasniti resničnega sveta.

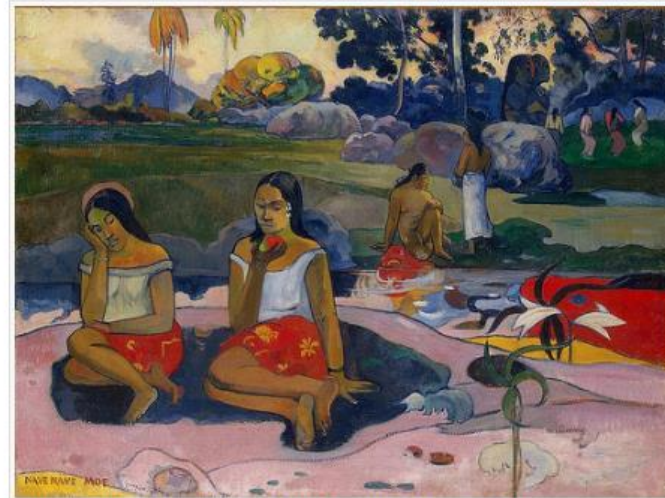
Resnični svet poznamo na podlagi izkušenj, prepoznamo ga s pomočjo čutil, kot so vid, sluh, tip ... V prostoru se gibljemo, določamo razdalje, opazujemo bližino in daljavo.

V likovni umetnosti se z oblikovanjem v **realnem prostoru** ukvarjajo kiparji in arhitekti.

Slikarji pa prostor prikazujejo na dvodimenzionalni ploskvi. V tem primeru uporabljajo različne **prostorske ključne**, o katerih smo se učili v 8. razredu. **S temi načini upodobimo iluzijo prostora oziroma navidezno (vizualno) resničnost.**

Ponovi prostorske ključne, ki jih že poznaš.

Prikaži

Paul Gauguin, Posvečena pomlad, 1894, olje na platnu

O sliki

Na umetnikovi sliki prepoznaj načine, s katerimi je prikazal prostor.

Prikaži

PERSPEKTIVA Z ENIM OČIŠČEM

Ravna pot, po kateri teče dekle, ima neko določeno širino. Vendar ob pogledu na ravno pot pred seboj doživimo nekakšno optično prevaro: bolj kot se pot od nas oddaljuje, ožja se nam zdi. V daljavi se steka v točko. Opazil si, da se tudi drevesa ob poti z razdaljo manjšajo, čeprav so približno enako velika. Prav tako se navidezno manjša tekačica.

Tako vidi prostor naše oko. To so le **navidezne spremembe, popačenja in skrajšave oziroma optične prevare**, ki jih upoštevamo, kadar upodabljamo prostor na neki dvodimenzionalni površini.

Ta prostorski ključ se imenuje **linearna perspektiva**.

Izraz perspektiva izhaja iz latinščine. Pomeni upodabljanje predmetov na dani ravnini, kot se kažejo opazovalcu, ki stoji na določeni točki.

Lahko bi rekli, da perspektiva označuje način upodabljanja teles v razmerju do prostora.

Predmete v perspektivi upodabljamo tako, kot jih vidi opazovalec z določene točke, na kateri se nahaja.

Ob upoštevanju pravil perspektivnega risanja lahko prepričljivo upodobimo iluzijo prostora, ki se odmika v daljavo.

V obdobju renesanse, okoli leta 1420, so umetniki v Italiji prvič raziskali in uporabili perspektivo in s tem določili pravila za prepričljive upodobitve globine prostora na ploskvi.

Fra Carnevale (pripisano), Idealno mesto, okoli leta 1480, olje in tempera

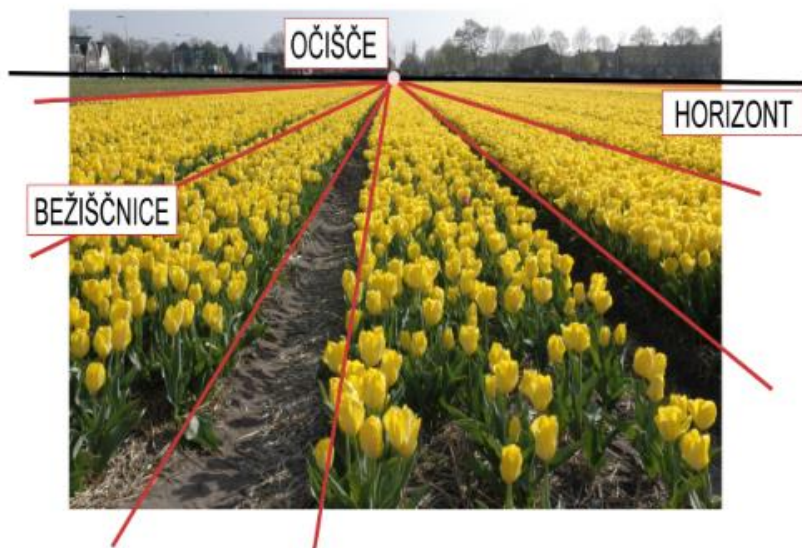
O sliki

Prikaži bežiščnice

S klikom na gumb Prikaži bežiščnice smo ugotovili, da se linije stekajo v očišče, točko v daljavi, ki je središče in smer našega pogleda.

Prostor Idealnega mesta je naslikan v **perspektivi z enim očiščem**, saj je opazovalec v položaju, ko je **ena izmed ploskev vzporedna z robom podlage** in hkrati **vzporedna s horizontom**.

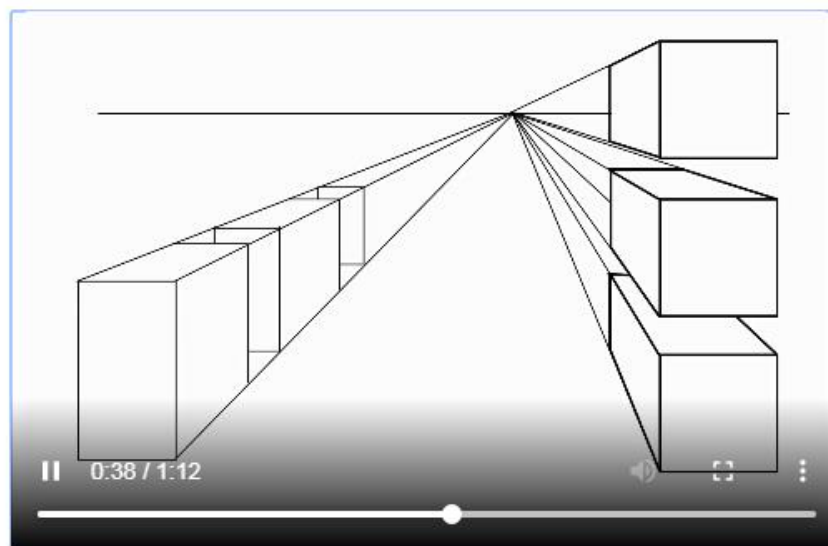
Da razviješ veščino risanja predmetov v perspektivi, moraš spoznati nekaj pojmov, ki jih pojasnjuje tudi zgornja fotografija polja s tulipani.

Horizont ali **obzorje** je navidezna črta, ki poteka v višini opazovalčevih oči. Na tej višini se navidezno stikata nebo in zemlja. Ko rišemo, je to premica, ki bo površino razdelila na spodnji in zgornji del.

Gledišče je mesto, kjer stojimo, ko opazujemo in rišemo prostor. Ta točka se pri perspektivnem risanju ne spreminja, saj narišemo predmete v prostoru ravno s tega izbranega položaja.

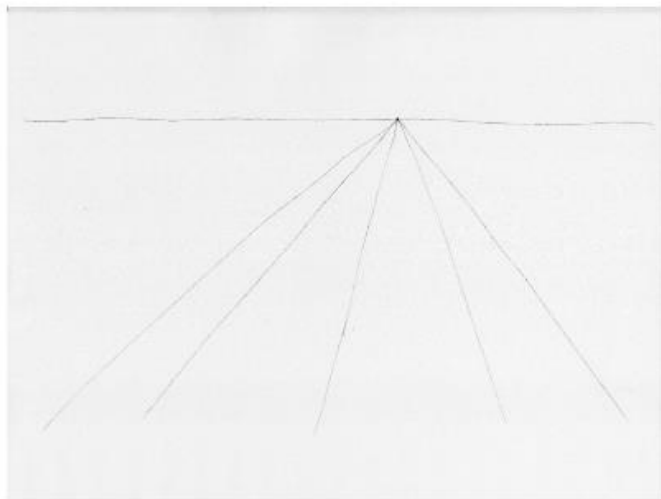
Očišče je točka daleč na horizontu, kamor se navidezno stekajo bežiščnice. Ta točka je v perspektivi z enim očiščem hkrati tudi bežišče.

Bežiščnice so premice, ki jih narišemo, ko podaljšamo vzporedne stranice predmeta. Potekajo proti horizontu v bežišča oziroma v očišče.

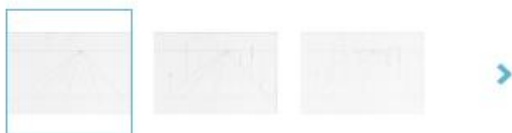

Risanje kvadrov v centralni perspektivi.

Enobežiščna perspektiva se imenuje tudi **centralna perspektiva** in jo uporabljamo za risanje predmetov, ki ležijo vzporedno s horizontom oziroma z našo risalno površino.

KORAK 1

KORAK 1: Najprej določimo horizont in očišče. Dorišemo širino ulice, pločnika ... Ker gre za centralno perspektivo, so ploskve pred opazovalcem vzporedne robu risalne ploskve, stranske pa potekajo v smeri očišča.

KORAK 2: Narišemo navpičnice, določimo višino stavbe.

KORAK 3: Narišemo bežiščnice do očišča. S tem določimo stranske stene stavb.

KORAK 4: Iz spodnjih krajišč narišemo vodoravnice, vzporedne s horizontom, in določimo širino stavbe. Poudarimo prednje ploskve.

KORAK 5: Narišemo bežiščnice za zgornje vidne ploskve in poudarimo oblike stavb.

KORAK 6: Narišemo odprtine, stebre, balkone, nadstreške, drevored ...

< Pozorni moramo biti, da tudi pri risanju podrobnosti upoštevamo perspektivo.

Potem ko so renesančni umetniki odkrili pravila perspektive, so ta pravila v svojem slikarstvu uporabljali določeni ustvarjalci vse do danes. Vsak seveda v svojem slogu, ki je v slikarstvu prevladoval v določenem obdobju, in seveda vsak tudi na svoj, sebi lasten način.

Canaletto, *Trg sv. Marka v Benetkah*, 1730-35, olje na platnu

O sliki

Giorgio de Chirico, *Melanholija in misterij ulice*, 1914, olje na platnu

O sliki

POVZETEK

Prikazovanje prostora na dvodimenzionalni ploskvi pomeni, da bomo z uporabo prostorskih ključev ustvarili iluzijo, navidezni prostor. Eden izmed teh prostorskih ključev je **linearna perspektiva**.

Beseda perspektiva pomeni videti, opazovati. **Linearna ali geometrijska perspektiva** je zasnovana na naravnem zakonu, da se z oddaljevanjem predmetov od gledalca oblike sorazmerno (linearno) zmanjšujejo proti točki na horizontu - **očišču**. Objekte opazujemo s točke, imenovane **gledišče**.

Ulica na Gočah nad Vipavsko dolino

Perspektiva je najopaznejša v arhitekturi. Kadar se nam odpre prizor, kjer je prednja ploskev vzporedna z risarsko površino, se stranske ploskve stekajo v eno bežišče, ki ga imenujemo **očišče**.

Ko je predmet obrnjen proti opazovalcu z vogalom, se stranski steni predmeta oddaljujeta in navidezno manjšata, vsaka proti svojemu bežišču. To je **dvo-bežiščna perspektiva**, ki jo boš spoznal v naslednjem poglavju. In ko spremenimo še naklon pogleda (risarska ploskev je poševna), nastane **perspektiva s tremi bežišči**.

Renesančni mojstri so določili pravila perspektive in znali prepričljivo upodobiti prostor. Njihovo izvrstno poznavanje perspektive opazimo na njihovih umetniških delih, kjer so v ozadju krajine, palače in drugi arhitekturni elementi.

Rafael, Atenska šola, 1509, freska

O sliki

2. REŠITE NALOGE V UČBENIKU

Risanje v perspektivi | Perspektiva z enim očiščem | Naloge

6/120

NALOGE

1. Poišči pojme, povezane s prikazovanjem tridimenzionalnega prostora. Išči jih v vodoravni in navpični smeri.

K	L	M	E	S	T	N	O	H	L	I	N
S	D	G	P	E	R	S	P	O	C	E	M
N	A	R	I	F	G	O	D	R	A	L	U
A	B	E	Ž	I	Š	Č	N	I	C	E	G
D	V	E	G	L	E	I	Č	Z	A	D	O
C	E	L	E	S	T	Š	T	O	R	E	D
G	L	E	D	I	Š	Č	E	N	H	G	A
A	P	E	R	S	P	E	K	T	I	V	A
O	R	R	P	V	C	V	I	T	O	V	A

Počisti

2. Kaj je gledališče?

- Nekoliko dvignjen prostor, ki ga uporabljajo igralci v gledališču za predstave.
- Mesto, kjer stojimo, ko opazujemo in rišemo prostor.
- Točka, v kateri se stekajo linije pri risanju perspektive.

3. S pomočjo risanja linij dokaži, da je renesančni umetnik Leonardo da Vinci na sliki Zadnja večerja (1495-1498, tempera) uporabil centralno perspektivo.

Rešitev

4. Dopolni trditve tako, da povlečeš pojme na ustrezno mesto.

Na sliki Zadnja večerja sem narisal , ki se stekajo v točko, imenovano , saj je to tudi smer gledanja. Skozi očišče sem v višini oči opazovalca narisal vodoravnico, ki se imenuje .

horizont očišče bežiščnice

Počisti

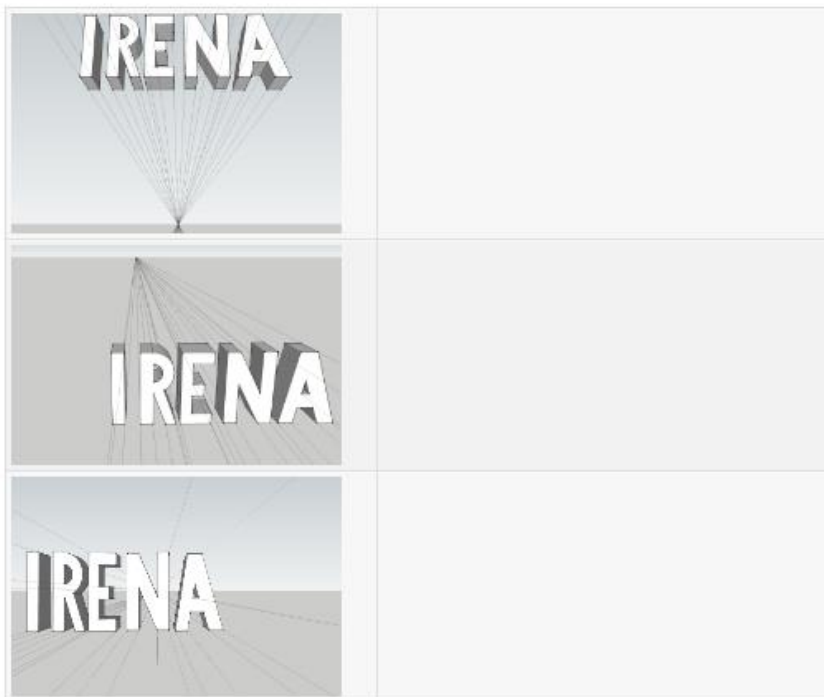

5. **Pravilno poveži risbe s trditvami, ki ustrezajo uporabljeni perspektivi na risbi.**

Ime je nižje od gledalčevih oči (pod horizontom), saj vidimo zgornje ploskve odebeljenih črk.

Horizont (višina gledalčevih oči) je zelo nizko, zato vidimo spodnje ploskve odebeljenih črk.

Ime je v višini gledalčevih oči (na horizontu). Zato ne vidimo niti zgornjih niti spodnjih ploskev.

Počisti

6. **Pred tabo je pokrajina s potjo, ki se izgublja na horizontu. Postavi ob poti drevo. Opazuj velikost dreves, ki so bolj oddaljena od gledišča.**

